

УДК 343.85

О.М. БАНДУРКА,

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України, заслужений юрист України,
Президент Кримінологічної асоціації України

ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ

Анотація. У статті розглядається система профілактики злочинності як комплекс заходів правового, організаційного, ідеологічного характеру, спрямованих на виявлення та усунення причин та умов, які сприяють вчиненню правопорушень.

Ключові слова: профілактика, злочинність, правопорушення, правоохоронні органи, функції, причини й умови, міліція, моніторинг.

Постановка проблеми. Відомий афоризм «хворобу дешевше попередити, ніж лікувати» є цілком справедливим і щодо злочинності — однієї з найтяжчих соціальних хвороб. Профілактика злочинності не випадково в українській правовій політиці визнана одним із провідних напрямів правоохоронної діяльності в цілому, оскільки згідно зі ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні вищою соціальною цінністю [1]. Зміщення акценту із власне боротьби з уже існуючою злочинністю на профілактику злочинів і правопорушень цілком відповідає логіці демократії, подальша розбудова якої в Україні є нині одним з головних завдань нашої держави. З іншого боку приділення більшої уваги профілактиці є актуальним ще і тому, що вона практично завжди позитивно сприймається громадянами, а отже дозволяє відновити довіру громадян до правоохоронних органів. Доказом цього може служити досвід Польщі, де майже 70% роботи поліції спрямовано саме на профілактику злочинів та право-

порушень, і як наслідок, за підсумками 2010 року поліції там довіряє 72% населення.

Учення про профілактику злочинності зародилося ще у Давній Греції. Аристотель, Сократ, Демокрит і Піфагор [15] вважали, що одним з головних методів впливу на злочинність є виховання; зокрема, Сократ стверджував, що люди скоюють «злі й порочні» вчинки, коли «їх обкрадає безпам'ятство, гвалтує страждання й спокуша насолода», а причиною вчинення злочинів називав «брак справжніх знань і невміння жити». Слушність поглядів давніх філософів підтверджує досвід сучасних фахівців у галузі адміністративного права кримінології, психології та педагогіки. У Середні віки цією проблемою займалися Д. Локк, Г. Гельвецій, Ж-Ж. Руссо, Вольтер, Ш. Монтеск'є, Ч. Бекарія [7] та інші, але лише після Другої світової війни в окремих розвинених країнах почався перехід від теоретичного вивчення причин злочинності до практичного використання організаційно-правових методів у профілактиці злочинності.

Особливої уваги це питання набуло в роботах учених другої половини XX століття та початку XXI століття. Значний внесок у теоретичну розробку й практичне втілення засобів, способів і методів профілактики правопорушень зробили такі вчені, як О.І. Алексєєв, С.Б. Алімов, Ю.Д. Блувштейн, С.В. Бородін, В.В. Голіна, М.Н. Голоднюк, Л.М. Давиденко, О.М. Джужа, К.С. Ігошев, В.Н. Кудрявцев, В.П. Лобзяков, О. Литвак, В.П. Лихолоб, І.П. Рушенко, В.П. Сальников, В.П. Філонов та ін. [5; 6; 8–12; 14]. Але в юридичній та соціологічній науках і досі тривають дискусії про співвідношення категорій «попередження» та «профілактика» правопорушень. Окремі автори розглядають ці поняття як тотожні й використовують їх як синоніми, інші ж вважають їх окремими й наголошують на тому, що різниця між поняттями «попередження» та «профілактика» полягає в тому, що «попередження» має на увазі діяльність щодо недопущення будь-яких явищ узагалі, а «профілактика» — діяльність щодо недопущення негативних змін у явищах.

Викладення основного матеріалу. Не менше дискусій існує і щодо того, яке місце профілактика злочинності посідає у правоохоронній діяльності. Деякі дослідники вважають профілактику злочинів і правопорушень самостійним видом діяльності, яка взагалі не належить до правоохоронної, а інші, наприклад, Б.Ю. Тихонова, навпаки, готові звести всю правоохоронну діяльність до профілактичної й визначають її як «сукупність різних взаємозалежних між собою заходів, які реалізуються як державними, так і громадськими структурами, спрямованих на попередження правопорушень, усунення причин, таким чином сприяючи нормальному процесу реалізації громадянами своїх прав і обов'язків» [14]. На думку автора цієї

статті, істина, як завжди, перебуває між цими крайнощами: за формами, методами і цілями профілактична діяльність заслуговує на те, щоб розглядатись як окремий важливий напрямок правоохоронної діяльності, але слід розуміти, що весь механізм протидії злочинності від самого початку передбачає необхідність комплексного використання заходів з профілактики правопорушень для утвердження правомірної поведінки особи та захисту прав і свобод людини і громадянина, законних інтересів держави і суспільства.

Якщо ж не зупинятися на цих дискусіях детально й одразу перейти до узагальнень, можна дати наступне визначення поняттю «профілактика злочинів і правопорушень»: це система засобів, спрямованих на усунення чи нейтралізацію впливу криміногенних чинників у різних сферах суспільного життя. У практичному плані вона полягає у комплексному застосуванні компетентними органами загальних і спеціальних заходів, спрямованих на недопущення вчинення злочинів і правопорушень та їх запобігання, а також на ліквідацію причин та умов, що їх викликають.

Профілактику злочинів і правопорушень можна розглядати і як систему колективних та індивідуальних виховних впливів на вироблення неуразливості, формування імунітету до негативних впливів навколишнього середовища з метою попередження розвитку асоціальної спрямованості особистості й перебування ставлення особистості до дійсності у процесі перевиховання.

З іншого боку, профілактику злочинів і правопорушень можна визначити як соціально спрямовану організаційно-правову діяльність держави, її органів та їх посадових осіб, громадських організацій та окремих громадян щодо виявлення причин та умов вчинення злочинів і правопорушень, усунення факторів, які

сприяють формуванню антигромадської поведінки особи, ліквідації правопорушень як соціального явища та забезпечення або відновлення під час здійснення такої діяльності прав та свобод громадян України.

Частину цих цілей і завдань можна вирішити лише на рівні внутрішньої політики держави у цілому, а частину практично вирішують такі спеціальні державні органи, як правоохоронні, але не буде перебільшенням стверджувати, що певний внесок у профілактику злочинності вносять усі члени суспільства, й дійсно ефективною вона стане тоді, коли і український законодавець, і правоохоронні органи, і засоби масової інформації, і громадськість виступатимуть єдиним фронтом.

Головними політичними передумовами профілактики злочинності в Україні є такі:

- а) демократизація суспільства;
- б) формування основ правової держави;
- в) розширення повноважень місцевого самоврядування по запобіганню правопорушенням;
- г) створення системи соціально-правової профілактики правопорушень [13].

Також необхідно мати на увазі, що профілактична діяльність загальнодержавного рівня покликана створювати максимально сприятливі умови для реалізації правомірних дій, суспільно корисних вчинків і правомірної поведінки у цілому.

Цілі реалізації профілактичної функції власне правоохоронних органів полягають в обмеженні або повному усуненні негативних явищ та процесів, взаємопов'язаних із злочинністю, серед іншого у нейтралізації негативного впливу мікросередовища особи (сім'ї, школи, вищого навчального закладу, друзів, співробітників тощо), які формують антисуспільні установки особи

та впливають на мотивацію її поведінки, й у впливі на особу, яка за своїми морально-психологічними якостями здатна вчинити злочин чи будь-яке інше правопорушення або продовжувати протиправну діяльність. Зокрема, значну роботу з профілактики правопорушень виконують дільничні інспектори міліції, які, забезпечуючи безпеку громадян і громадський порядок на закріплених за ними дільницях, особисто спілкуються з виявленими або потенційними правопорушниками, а отже і безпосередньо впливають на їхню поведінку.

Говорячи про профілактику міліцією правопорушень як систему певних заходів, можна виділити певні *функції* цієї діяльності.

Прогностична функція спрямована на вибір найбільш оптимальних шляхів вдосконалення системи профілактики злочинів та адміністративних проступків. Вона відображається в передбаченні змін соціального механізму профілактичної діяльності перспектив її подальшого розвитку, прогнозуванні та оцінці стану злочинності та адміністративної деліктності в Україні.

Ідеологічна функція. В умовах постійного розвитку та вдосконалення методів та форм профілактичної діяльності сама її теорія забезпечує, в першу чергу, загальну ідейну спрямованість такої діяльності. Ця функція є науково-теоретичною основою профілактики правопорушень взагалі і визначає загальну орієнтацію профілактичних заходів, ідеологічного обґрунтування цих заходів, методів та принципів щодо їх реалізації. Основний зміст цієї функції може бути таким: забезпечення, охорона та захист прав та свобод людини та громадянина, які закріплені Конституцією України та міжнародно-правовими актами; соціальна спрямованість; ідея гуманізму в діях суб'єктів профілактики адміністративних проступків тощо.

Операційна функція. Вона виражає безпосередній зв'язок між теорією профілактики та практичною діяльністю щодо профілактики правопорушень. Сутність цієї функції полягає в тому, що теорія профілактики виступає як наукова база для прийняття конкретних рішень щодо цілей, засобів, методів профілактичної діяльності.

Виховна функція. Вона спрямована на формування у особи звички правомірної поведінки, яка не допускає з її боку вчинення злочинів, адміністративних проступків та інших правопорушень.

Профілактика міліцією правопорушень має свою систему. Системна характеристика профілактики правопорушень містить дослідження цієї діяльності як особливої частини соціального регулювання процесами, які пов'язані з завданнями блокування та усунення причин та умов адміністративної деліктності. Ця системна характеристика профілактики передбачає також комплексність, взаємодію усіх засобів профілактики, їх координованість, яка досягається шляхом планування профілактичної діяльності, а також шляхом розробки організаційних мір щодо координації профілактичної діяльності. Системний підхід до проблеми профілактики правопорушень потребує дослідження механізму взаємодії різних ланок профілактичної діяльності, які диференційовані за рівнем, функціями, властивостями.

Система профілактики правопорушень органами внутрішніх справ складається з профілактичної діяльності окремих підрозділів, посадових осіб та працівників органів внутрішніх справ, яка здійснюється ними на різних рівнях управління органами внутрішніх справ на основі спільних цілей, завдань та принципів, відповідної компетенції, а за порушення своїх повноважень у цій сфері несуть відповідальність.

В теорії профілактики правопорушень доцільно виділяти два її види: *загальносоціальну й спеціальну.*

Загальносоціальна профілактика спрямована на досягнення цілей, які ставить перед собою країна в цілому. Подібні заходи не ставлять перед собою спеціальну мету — боротьбу з правопорушеннями, однак, вони складають основу спеціальної профілактики, спрямовані на вирішення завдань, які ставить перед собою держава на сучасному етапі розвитку. Відповідні заходи формують економічні, ідеологічні та організаційні умови для застосування спеціальних заходів профілактики.

Спеціальна профілактика містить заходи, які спрямовані виключно на усунення або нейтралізацію деліктогенних факторів, виправлення та виховання осіб, які вже вчинили злочини, адміністративні проступки та інші правопорушення або можуть їх вчинити. Спеціальні заходи профілактики правопорушень здійснюються державними органами, громадськими організаціями та окремими громадянами. Вони відрізняються від загальносоціальних своєю спрямованістю на боротьбу з правопорушеннями, а загальносоціальні заходи здійснюються незалежно від деліктогенних факторів (хоча з їх урахуванням). Заходи спеціальної профілактики цілком зумовлені наявністю злочинності та адміністративної деліктності їх станом та характером діючих криміногенних детермінант.

В межах спеціальної профілактики можна виділити наступні її складові:

- загальноспеціальну профілактику;
- профілактику окремих груп (видів) правопорушень;
- індивідуальну профілактику;
- профілактики правопорушень.

Загальна спеціальна профілактика правопорушень має особливе призна-

чення. Її завдання полягає в тому, щоб забезпечити сприятливі умови для здійснення конкретних заходів індивідуальної профілактики та профілактики окремих видів правопорушень. Цей вид профілактики є спеціальним тому, що здійснюється спеціальним суб'єктом — службою правопорядку. А загальним є тому, що опосередковано впливає на зниження рівня злочинності, адміністративної делікатності за допомогою створення відповідних умов, правової основи для здійснення безпосередніх профілактичних заходів.

До загальноспеціальної профілактики правопорушень міліцією відносяться наступні заходи.

Видання підзаконних нормативно-правових актів (наказів, розпоряджень) щодо правового регулювання профілактики правопорушень. Ці акти закріплюють правове становище окремих підрозділів ОВС щодо профілактики правопорушень, визначають конкретні профілактичні заходи, які повинні здійснювати міліція.

Проведення інформаційної та виховної роботи. Стаття 22 Закону України «Про інформацію» наголошує: «Правова інформація — це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення, боротьбу з ними, профілактику тощо». МВС України, відповідно до покладених на нього завдань, забезпечує профілактику правопорушень, вносить центральним і місцевим органам виконавчої влади, підприємствам, установам і організаціям подання щодо усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень, організовує проведення серед населення роз'яснювальної роботи з питань охорони громадського порядку і боротьби із злочинністю. Керуючись положеннями Закону України «Про

порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», МВС України через Департамент громадських зв'язків, телебачення, відомчі та інші друковані ЗМІ висвітлює діяльність міліції, зокрема профілактику правопорушень.

Для профілактики правопорушень особливе значення набувають: правове виховання громадян, правова агітація та правова пропаганда. Міліція для профілактики правопорушень здійснює роз'яснення положень чинного законодавства; формування у громадян України звички громадського осудження протиправної поведінки (вчинення адміністративного проступку або злочину), розповсюдження через ЗМІ інформації про права та обов'язки громадян під час вчинення ними цих протиправних діянь; правове виховання громадян за місцем роботи, молоді у навчальних закладах; проведення зустрічей керівництва МВС України та громадськості за місцем навчання та роботи.

Проведення наукової роботи. Це представляє собою створення в складі правоохоронних органів навчальних закладів системи МВС, підрозділів, які повинні займатися вивченням проблем злочинності та адміністративної деліктності. Це створить певну наукову основу для профілактичної діяльності, дозволить впровадити в практичну діяльність ОВС новітні досягнення різних галузей вітчизняної та зарубіжної науки і повною мірою відповідає принципу науковості. Згідно із Наказом МВС України № 461 від 10 вересня 2003 року «Про посилення взаємозв'язку відомчої науки з практичною діяльністю МВС України», визнано за необхідне доповнити функціональні обов'язки заступників начальників структурних підрозділів апарату, а також заступників начальників штабів, ГУМВС, УМВС в областях та на

транспорті функціями щодо забезпечення апробації і впровадження результатів наукових розробок та передового досвіду роботи, взаємодії з науково-дослідними підрозділами МВС України. Передбачати у поточних та перспективних планах роботи заходи з вирішення питань щодо налагодження взаємодії з науково-дослідними підрозділами МВС України, надання їм практичних консультацій у проведенні наукових досліджень при впровадженні їх результатів в оперативно-службову діяльність, участь у проведенні науково-практичних конференцій.

Для вдосконалення науково-дослідної діяльності в системі МВС України, її координації наказом МВС України від 15 травня 2003 року № 491 створено Наукову раду Міністерства та затверджено Положення про організацію науково-дослідної роботи в науково-дослідних установах та вищих навчальних закладах МВС України, а наказом МВС України від 31 липня 2003 року № 827 затверджено Положення про секретаріат Наукової ради — Центр моніторингу наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ.

Крім того, згідно з наказами МВС України № 755 від 05 липня 2004 року «Про пріоритетні напрями наукових та дисертаційних досліджень, які потребують першочергового розроблення і впровадження в практичну діяльність органів внутрішніх справ на період 2004—2009 років» та № 635 від 30.06.2002 р. «Про заходи щодо організації проведення науково дослідних робіт та впровадження їх результатів у практичну діяльність органів внутрішніх справ України», пріоритетними напрямками наукових досліджень вищих навчальних закладів МВС України є, зокрема:

— удосконалення форм і методів діяльності служби дільничних інспекторів міліції щодо попередження, при-

пинення злочинів та правопорушень, профілактичної роботи;

— правосвідомість і причини злочинності;

— діяльність дільничних інспекторів міліції з попередження наркотизму;

методи профілактики та запобігання вчиненню корупційних злочинів співробітниками органів внутрішніх справ;

профілактика деліквентної поведінки серед учнівської молоді органами внутрішніх справ;

соціально-психологічні фактори розповсюдження наркотиків та профілактика наркоманії;

методика організації взаємодії органів внутрішніх справ з населенням з метою профілактики побутової злочинності;

— виявлення, попередження та розкриття злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та ін.

Профілактика правопорушень як соціального явища завжди передбачає ефективну протидію конкретним посяганням на ті або інші суспільні відносини, тому, розглядаючи профілактичну функцію правоохоронних органів, зокрема органів внутрішніх справ, слід мати на увазі, що вона конкретизується залежно від того, про які саме протиправні явища йдеться в тому чи іншому випадку: це може бути охорона громадського порядку, насильницька злочинність, економічна злочинність, організована злочинність, корупційна злочинність, екологічна злочинність, інші негативні соціальні явища, пов'язані з тими чи іншими правопорушеннями тощо. Особлива увага у профілактичній діяльності закономірно приділяється питанням подолання корупції.

Із точки зору об'єктів впливу, профілактика злочинних проявів може бути як *індивідуальною*, коли сукупність різноманітних впливів на осіб, що вчи-

няють або потенційно здатні вчиняти злочини, з метою усунення їх криміногенних властивостей спрямовуються на конкретну особу, так і *загальною*, яка спрямовується на створення належних політичних, економічних, соціальних, культурних, ідеологічних та організаційних умов запобігання злочинним проявам.

Спеціальна профілактична діяльність щодо запобігання злочинам і правопорушенням націлена, насамперед, на індивідуальну профілактику цілеспрямовану роботу правоохоронців із конкретними особами, які допускають юридично значимі відхилення від норм поведінки.

Індивідуальна профілактика правопорушень полягає в реалізації системи заходів з виявлення й усунення конкретних недоліків сімейного, шкільного і суспільного виховання, поєднаних із цілеспрямованою роботою з особами, які мають у поведінці відхилення від моральних і правових норм, а також з окремими групами й колективами, покликаною не допустити виникненню негативних наслідків поведінки таких осіб. Аналіз виявлених небезпечних тенденцій і проявів фахівцями і подальша робота з їх подолання дозволяють надати допомогу індивіду і повернути його поведінку в прийнятні рамки. Шляхи досягнення цього можуть бути дуже різноманітними. Зокрема, для вивчення особливостей особистості злочинців, серед іншого з метою визначення оптимальних способів адаптації їх до нормального життя в суспільстві, американськими та європейськими психологами широко використовується тестування. Розроблені ними тести допомагають розробляти заходи для коригування поведінки потенційного чи вже засудженого злочинця і для профілактики повторних злочинів.

На думку багатьох фахівців, головні зусилля з профілактики злочинів слід

концентрувати в молодіжному середовищі, оскільки в підлітків і молоді анти-суспільні установки не є усталеними й легше піддаються корекції за допомогою відповідного інформування й виховання. Статистично доведено, що навіть вищі навчальні заклади самим своїм існуванням певною мірою можуть служити профілактичним засобом проти злочинності. Правові засади цілеспрямованої профілактичної роботи з дітьми, підлітками і молоддю найбільш чітко викладено у Закон України від 24 січня 1995 р. № 20/95-ВР «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (із змінами та доповненнями) [3], де визначено органи і служби у справах дітей, спеціальні установи та заклади, які здійснюють їх соціальний захист і профілактику правопорушень (ст. 1); основні принципи діяльності органів і служб у справах дітей, спеціальних установ і закладів соціального захисту для дітей (ст. 2) тощо. Уперше в національному законодавстві у ньому було визначено і саме поняття «профілактика правопорушень серед дітей» (ст. 3) як діяльність органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей, спрямовану на виявлення й усунення причин та умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень, а також позитивний вплив на поведінку окремих дітей на території України, в її окремому регіоні, в сім'ї, на підприємстві, в установі чи організації незалежно від форм власності за місцем проживання.

Іншим важливим і добре вивченим та відпрацьованим напрямком профілактичної діяльності є профілактика рецидивної злочинності, найголовніший внесок в яку нині вносять установи відбування покарань. На жаль, успіхи у цьому напрямі бажать кращого через значну кількість проблем, які стосуються як законодавчого забезпечення роботи із

засудженими, так і кадрового забезпечення згаданих установ.

Окремим актуальним питанням, пов'язаним із профілактикою злочинності в Україні, є те, що останніми роками суттєво змінилася кримінологічна характеристика злочинності, особливо її детермінанти, а також умови, які формують особистість правопорушників [11]. Усе це зумовлює об'єктивну потребу в розробці нових підходів і методів профілактичної діяльності, а також додаткового вивчення причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів.

Для останнього найбільш ефективним може виявитись такий сучасний метод наукового дослідження, як моніторинг, у цьому разі — насамперед психолого-кримінологічний моніторинг і моніторинг ступеня криміналізації суспільства в цілому.

Психолого-кримінологічний моніторинг — це різновид моніторингового дослідження, який застосовується головним чином на індивідуальному та груповому рівні кримінологічної профілактики: у місцях позбавлення волі й окремих трудових чи навчальних колективах шляхом періодичного тестування на предмет наявності тенденцій психічних розладів, відхилень, захворювань, рівня та джерел агресивності, сексуальних перверсій тощо. До ефективних методів психолого-кримінологічного моніторингу належать психологічні тестування за тестами «ТД» (тривожність і депресія), РНП (рівень невротизації та психопатизації), Басса-Даркі, Вагнера (рівень опосередкованої, прямої та вербальної агресії, ворожості, тривожності, дратівливості, нігілізму, експібіціонізму, активної чи пасивної байдужості тощо), Спілберга-Ханіна (рівень особистісної та ситуативної ворожості), опитування за системою Леонгарда-Шмишека, соціометричні опитування (виявлення групових конфліктів) тощо.

Моніторинг ступеня криміналізації суспільства в цілому й окремих соціальних груп охоплює, по-перше, моніторинг змін у рівні та структурі судимості, який здійснюється на підставі статистичних даних щодо кількості осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, та вивчення співвідношення окремих їх категорій за різними критеріями (соціально-демографічними, кримінально-правовими, кримінологічними тощо). Цей різновид моніторингу має на меті інформування суб'єктів протидії злочинності про тенденції в процесах стигматизації суспільства внаслідок вчинення злочинів окремими його членами, контакту з правоохоронними органами й частковою та тимчасовою корекцією їх правового статусу.

Важливу інформацію органам, відповідальним за профілактику злочинності, можуть надати і інші різновиди моніторингу, зокрема моніторинг змін рівня латентної злочинності, покликаний сформулювати оцінку: а) ступеня розриву між рівнем зафіксованої та прихованої злочинності; б) ефективності роботи правоохоронних органів щодо виявлення злочинів; в) ефективності функціонування системи реєстрації злочинів; г) характеристики змін у партнерських відносинах між правоохоронними органами та громадськістю, ступеню довіри громадян до суб'єктів протидії злочинності в динаміці; а також моніторинг поширення елементів кримінальної субкультури у суспільстві.

Досить перспективним напрямом у профілактиці злочинності, можливості якого нині, на жаль, використовуються лише незначною мірою, може стати співпраця державних правоохоронних та інших спеціалізованих органів із громадськими, муніципальними та іншими неурядовими організаціями, рухами, благодійними фондами тощо, діяльність яких спрямовано на профілактику зло-

чинності й зміцнення правопорядку як безпосередньо, так і опосередковано (наприклад, організації, які допомагають адаптації у суспільстві осіб, звільнених із місць позбавлення волі, або організації педагогічного спрямування, включно з батьківськими комітетами при школах). Це питання набуває особливої актуальності на тлі сплеску загальної злочинності, проявів актів тероризму і екстремізму, екстремістських рухів настроїв, що спостерігається останнім часом. Однією з головних причин того, що співпраця з цими недержавними організаціями, рухами, фондами тощо на сьогодні лишається незначною, є відсутність законодавчого акту, який чітко регламентував би можливі форми взаємодії між ними. Досить згадати різного роду формування територіальної оборони, добровольчих озброєних загонів тощо. Інакше кажучи, розробка й ухвалення відповідного законопроекту є досить актуальним завданням.

Висновки. Але що стосується законодавчого забезпечення профілактики злочинності у цілому, то на першому місці у порядку денному має стати ухвалення більш узагальнюючого Закону України «Про профілактику злочинності» (або «Про профілактику правопорушень»), питання про що вже неодноразово порушувалося в юридичній літературі, а також нових комплексних програм, безпосередньо присвячених профілактиці злочинності, на зразок Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007—2009 роки [4], де мають бути передбачені конкретні заходи, які необхідно виконати з метою профілактики та боротьби зі злочинністю й охорони громадського порядку органам державної влади, центральним органам виконавчої влади та їх органам на місцях і правоохоронним органам для забезпечення кращого захисту прав і свобод людини і громадянина й усунення причин та умов їх порушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Концепція реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року : схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р., № 1209 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-p.
3. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України : від 24 січ. 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 6. — Ст. 35.
4. Про затвердження Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007—2009 роки : Постанова Кабінету Міністрів України : від 20 грудня 2006 р., № 1767. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-2006-p.
5. Бандурка О.М. Протидія злочинності та профілактика злочинів : монографія / О.М. Бандурка, О.М. Литвинов. — Х. : вид-во ХНУВС, 2011.
6. Бандурка О.М. Стратегія і тактика протидії злочинності : монографія / О.М. Бандурка, О.М. Литвинов. — Х. : ПікаПова, 2012.
7. Бекариа Ч. О преступлениях и наказаниях / Чезаре Бекариа ; пер. с итал. ; предисловие В. Страда. — М. : Стелс, 1995. — С. 238.
8. Голоднюк М.Н. Предупреждение преступности : учебное пособие / М.Н. Голоднюк. — М., 1990. — С. 15.
9. Кузнецова Н.Ф. Проблемы криминологической детерминизации / Н.Ф. Кузнецова. М., 1984. — С. 56.
10. Курс криминології : підручник : (у 2 т.) / за заг. ред. О.М. Джузи. — К., 2001. — С. 152.
11. Литвак О. Злочинність, її причини та профілактика / О. Литвак. — К. : Україна, 1997. — 167 с.

12. Литвинова Г.П. Профілактика злочинів: управлінський аспект / Г.П. Литвинова, О.М. Литвинов // Нормативно-правові аспекти та коментарі. — Х., 2001. — С. 4-12.
13. Сучасна правова енциклопедія / О.В. Зайчук та ін. ; за заг. ред. О.В. Зайчука. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 403 с.
14. Тихонова Б.Ю. Субъективные права советских граждан, их охрана и защита : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / Б.Ю. Тихонова. — М., 1972. — С. 13.
15. Чанышев А.Н. Аристотель (мыслители прошлого) / А.Н. Чанышев. — М., 1981. — С. 97.

Бандурка О.М.

Профилактика преступности.

Аннотация. В статье рассматривается система профилактики преступности как комплекс мероприятий правового, организационного, идеологического характера, направленная на выявления и устранение причин и условий, способствующих совершению правонарушений.

Ключевые слова: профилактика, преступность, правонарушение, правоохранительные органы, функции, причины и условия, милиция, мониторинг.

Bandurka O.M.

Crime prevention.

Summary. The article is devoted to the system of crime prevention as a complex of legal, organizational and ideological measures, aimed to identify and eliminate the reasons and conditions contributing to the commission of crimes.

Keywords: prevention, crime, offence, law enforcement authorities, functions, reasons and conditions, police, monitoring.

